

De Nederlandsche Boekhandel

🔗 Organisatie

Ulrike Burki (2023, herwerking), Nico Wouters (1998)

De Nederlandsche Boekhandel was een Antwerpse boekhandel en uitgeverij die in 1892 werd opgericht. In 1986 werd ze omgedoopt tot Uitgeverij Pelckmans en vandaag opereert ze onder de naam Pelckmans Uitgevers.

Alternatieve naam

De Nederlandse Boekhandel;
Uitgeverij Pelckmans (1986-)

Oprichting

1892

🕒 Leestijd: 7 minuten

De Nederlandsche Boekhandel was een Antwerpse boekhandel en uitgeverij die in 1892 werd opgericht door de Nederlander Simon Warendorf Jr. en de Vlaamse Max Rooses. De Nederlander Lucas Smeding werd de eerste directeur.

In 1931 volgde Herman Oosterwijk Smeding op als directeur. In 1934 werd hij vervangen door Albert Pelckmans, die ook de eerste Vlaamse directeur was. Pelckmans gaf de uitgeverij van de Nederlansche Boekhandel een flinke impuls door de oprichting en acquisitie van verschillende kleinere uitgeverijen met telkens een eigen profiel.

In 1968 namen Albert Pelckmans' zonen Jan en Rudi Pelckmans de uitgeverij van De Nederlandsche Boekhandel over. Ze doopten haar in 1986 om tot Uitgeverij Pelckmans. Onder hun beleid groeide het bedrijf uit tot een uitgeverij met een sterk educatief profiel. Die lijn werd ook aangehouden door Thom Pelckmans, de kleinzoon van Albert Pelckmans, die de zaak in 1995 overnam en hem in 2020 omdoopte tot Pelckmans Uitgevers.

1892-1986: De Nederlandsche Boekhandel

De Nederlandsche Boekhandel werd in december 1892 opgericht en was gevestigd op de Sint-Jacobsmarkt in Antwerpen. De initiatiefnemers waren de Nederlander Simon Warendorf Jr., directeur van de Amsterdamse firma Holkema & Warendorf en de Vlaamse schrijver en overtuigd flamingant Max Rooses. De Nederlander Lucas Smeding werd de eerste directeur, de naar Vlaanderen uitgeweken Nederlander Gerard Nahon (de vader van de dichtster Alice Nahon) werd bedrijfsleider. De Antwerpse burgemeester Jan van Rijswijck stelde de stichtingsakte op en was ook de bedrijfsadvocaat. Max Rooses werd commissaris, een functie die hij samen met de Vlaamse journalist Jan Adriaenssens vervulde.

De Nederlandsche Boekhandel speelde een belangrijke rol in de ontwikkeling van het Nederlandstalige boekbedrijf in Vlaanderen, dat op dat moment nog in zijn kinderschoenen stond. Dat gebeurde enerzijds via de invoer van literatuur uit Nederland en anderzijds via de uitbouw van een eigen fonds met Vlaamse literatuur. De Nederlandsche Boekhandel vertegenwoordigde de Nederlandse fondsen van onder meer Van Goor, P.N. van Kampen en Querido en gaf zelf werk uit van Vlaamse auteurs als Victor de Meyere, Maurits Sabbe, Alfred Hegenscheidt, Emmanuel de Bom, Prosper van Langendonck, Lode Baekelmans, Pol de Mont, Willem Gijssels en Jan van Nijlen.

De import en verspreiding van de Noord-Nederlandse literatuur en de ontwikkeling van het Vlaamse boekbedrijf waren voor de Nederlandsche Boekhandel twee zijden van dezelfde munt. De verspreiding van de Noord-Nederlandse literatuur in Vlaanderen moest een impuls geven aan het geestesleven en de leeslust in Vlaanderen, hetgeen op zijn beurt gunstig zou zijn voor de ontwikkeling van een zelfstandig Vlaams boekbedrijf. Bij het vijftienjarige bestaan van de Nederlandsche Boekhandel in 1907 verscheen een huldeartikel in Neerlandia, het tijdschrift van het Algemeen-Nederlands Verbond, waarin het belang van de boekhandel voor de ontwikkeling van het Vlaamse boekbedrijf en voor de Vlaamse emancipatie werd benadrukt: 'Voor het Vlaamsche volk, dat nog zooveel te kampen heeft tegen een veel sterker volk, een uitgebreider taal en een machtigen finantieelen invloed van Fransche zijde, is het èn voor het stambewustzijn èn voor de ontwikkeling der Vlamingen te wenschen dat een handel als de Nederlandsche Boekhandel zich steeds in grooten bloei mag verheugen, dat zijn werking door niets beperkt blijft.'

In 1931 werd de Noord-Brabander Herman Oosterwijk directeur van het bedrijf. In 1934 werd hij vervangen door de uit Turnhout afkomstige Albert Pelckmans, die ook de eerste Vlaamse directeur was. Onder Pelckmans kreeg de uitgeverij van de Nederlandsche Boekhandel nog een flinke impuls. Hij nam uitgeverij De Oogst over, wat zorgde voor een uitbreiding van het literaire fonds. In deze periode verscheen bij de Nederlandsche Boekhandel literair werk van onder meer **Maurice Gilliams**, Albert van Hoogenbemt, Karel Jonckheere en Bert Decorte.

De Tweede Wereldoorlog, en dan met name het sluiten van de grenzen tussen België en Nederland, zorgde ervoor dat de import van in Nederland uitgegeven boeken zo goed als stilviel, wat de ontwikkeling van de uitgeverij van de Nederlandsche Boekhandel in een verdere stroomversnelling bracht. Tijdens de oorlog gaf De Nederlandsche Boekhandel kunsthistorische en essayistische werken uit en zette ze twee reeksen op stapel: het 60-delige De Seizoenen en de 164-delige reeks Klassieke Galerij, waarin zowel klassieke Nederlandstalige teksten als vertalingen verschenen. Tot aan de Tweede Wereldoorlog was de Nederlandsche Boekhandel er duidelijk op gericht het literaire peil van Vlaanderen te verheffen door de vlotte distributie van Nederlandse literatuur enerzijds en door te voorzien in een professioneel en prestigieus Vlaams fonds anderzijds.

Na de oorlog kreeg het fonds van de Nederlandsche Boekhandel een steeds duidelijker cultuurhistorisch, educatief en religieus profiel. In 1953 nam de Nederlandsche Boekhandel uitgeverij L. Opdebeeck over, waarna een schoolboekenuitgeverij werd opgericht. In 1962 richtte Albert Pelckmans uitgeverij Patmos op, die zich op religieuze werken richtte en in 1976 zag uitgeverij Helios het licht, waar hoofdzakelijk populaire uitgaven verschenen. Belangrijk voor het fonds van de Nederlandsche Boekhandel was verder het Guido Gezelle-genootschap dat in 1961 door Albert Pelckmans was opgericht. Tussen 1980 en 1991 gaf de Nederlandsche Boekhandel het achtdelige *Verzameld dichtwerk* van Gezelle uit.

1986-heden: Uitgeverij Pelckmans

In 1968 namen Albert Pelckmans' zonen Jan en Rudi Pelckmans de uitgeverij van De Nederlandsche Boekhandel over en doopten ze haar in 1986 om tot Uitgeverij Pelckmans. In die periode verschenen een aantal werken over de Vlaamse beweging, de Vlaamse collaboratiegeschiedenis en de repressie. Het vermelden waard zijn onder meer de reeks Mens en Tijd onder leiding van Karel van Isacker, daarnaast Dagboek van een zware tijd. Repressiejaren 44-50 van Lambert Swerts (1968), Dagboek van mijn gevangenisleven van Theo Brouns (1969), Uit het archief Frans van Cauwelaert van Reginald de Schryver (1971), Geyl en Vlaanderen. Uit het archief van prof. dr. Pieter Geyl van Pieter van Hees en Arie W. Willemsen (1973-1975), enkele werken van Edgard Delvo (zoals Sociale collaboratie. Pleidooi voor een volksnationale politiek, 1975) en Van binnenuit bekeken. De herinneringen van een v.u. parlementslid van Evrard Raskin (1980). De Nederlandsche Boekhandel gaf ook de vierdelige Geschiedenis van de Vlaamse Gedachte (1963-1965) en de eveneens vierdelige 25 jaar Vlaamse Beweging 1914-1939 van Hendrik Elias (1969) uit.

Ook het educatieve profiel van de Nederlandsche Boekhandel kreeg onder het beleid van Jan en Rudi Pelckmans nog een sterke impuls met reeksen als Historia Keurboeken, Ontdek de wereld en Voix françaises. Die educatieve lijn werd later aangehouden door Thom Pelckmans, de kleinzoon van Albert Pelckmans, die de zaak in 1995 overnam en nieuwe reeksen als Transit, Quartier Latin en Markant Nederlands introduceerde. In 2011 was het educatieve boek verantwoordelijk voor 90% van de omzet.

In 2012 verhuisde de uitgeverij naar Kalmthout en kreeg het bedrijf een nieuw logo en een nieuwe huisstijl. Een jaar later, in februari 2013, nam Pelckmans uitgeverij Abimo over, die zich concentreerde op educatieve uitgaven en kinder- en jeugdliteratuur. In de lente van 2015 werd het literaire fonds van Pelckmans uitgebreid met uitgeverij Polis, een door Harold Polis opgericht Vlaams fonds voor literatuur en kwaliteitsvolle non-fictie. Uitgeverij Polis werd door uitgeefdirecteur Thomas Pelckmans en acquirerend redacteur Karl Drabbe mee aan boord gehesen bij Uitgeverij Pelckmans. Vanaf 2015 werd Polis ook de nieuwe uitgever van het Vlaamse literaire tijdschrift *Het Liegend Konijn*, dat voorheen bij uitgeverij Van Halewyck verscheen.

In augustus 2015 werd bekend dat Karl Drabbe ontslagen werd bij Uitgeverij Pelckmans. Het ontslag leidde tot heel wat consternatie in de media. De reden daarvoor waren de geruchten dat zijn Vlaams-nationalistische overtuiging de reden was voor het stopzetten van de samenwerking. Het ontslag van Drabbe werd in de media geïnterpreteerd als een strategie om komaf te maken met het Vlaamsgezinde en conservatieve imago dat de uitgeverij aankleefde. Thom Pelckmans ontkende echter dat de persoonlijke overtuigingen van Drabbe iets te maken hadden met het ontslag.

In januari 2016 nam Pelckmans uitgeverij Van Halewyck over en breidde daarmee het non-fictiefonds flink uit. In datzelfde jaar werd ook het initiatief Pelckmans Pro gelanceerd, een merk van Pelckmans dat zich richtte op de professionele en wetenschappelijke markt. Tot 2020 fungeerden Abimo, Uitgeverij Polis, Van Halewijck en Pelckmans Pro als imprints van Uitgeverij Pelckmans. In mei 2020 besloot Pelckmans om al zijn merken te schrappen en nieuwe uitgaven voortaan onder de naam Pelckmans Uitgevers te laten verschijnen. De beslissing leidde tot het vertrek van Harold Polis.

Literatuur

- R. Pelckmans en L. Simons, *Overzichtscatalogus. Honderd jaar De Nederlandsche Boekhandel 1892-1992*. 1992.
- K. Absillis, *Vechten tegen de bierkaai. Over het uitgevershuis van Angèle Manteau (1932-1970)*, 2009.
- A. de Becker, Uitgeverij Pelckmans neemt uitgeverij Abimo over, in: *De Morgen*, 1 februari 2013.
- L. Simons, *Het boek in Vlaanderen sinds 1800. Een cultuurgeschiedenis*, 2013.
- RB, Uitgever Karl Drabbe ontslagen om 'Vlaamse overtuiging', in: *De Morgen*, 13 augustus 2015.
- BDC, Bourgeois over ontslag Karl Drabbe: "Een echte schandvlek voor uitgeverij Pelckmans", in: *De Morgen*, 17 augustus 2015.
- Fusie in boekenland: Pelckmans slurpt Van Halewyck op, in: *De Morgen*, 7 oktober 2015.
- D. Leyman, Onweer in de Vlaamse uitgeverswereld: Pelckmans zet uitgeverijen Polis en Van Halewyck stop, in: *De Morgen*, 14 mei 2020.